

НАСЛІДКИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ ВПЛИВАЮТЬ НА ЗДОРОВ'Я (40-а річниця Чорнобильської катастрофи)

Прес-реліз

Квітень 2026 року

Проблеми, пов'язані з наслідками Чорнобильської катастрофи, ставлять багато запитань про ризики для життя і здоров'я людей не тільки в Україні, але й за її межами. Зокрема, до цього часу не існує однозначних відповідей щодо впливу чорнобильської радіації на виникнення вроджених вад розвитку (ВВР): Які факти підтверджують чи заперечують вплив? Якщо впливає, то в якій мірі? Як вплине на майбутні покоління? Проте ми маємо пам'ятати, що радіація є **тератогеном** (причиною ВВР), **мутагеном** (змінює спадкові структури, які можуть передаватися наступним поколінням) та **онкогеном** (викликає рак). Іонізуюча радіація впливає на розвиток всіх систем організму.

Багаторічні дослідження ВВР проводяться Програмою запобігання вродженим вадам розвитку ОМНІ-мережі спільно з департаментами охорони здоров'я Рівненської, Волинської і Хмельницької обласних державних адміністрацій, управлінням охорони здоров'я Хмельницької міської ради, українськими та міжнародними партнерами. На даний час аналіз даних підтверджує і поглиблює отримані раніше результати досліджень, які висвітлені у понад 50 наукових статтях, опублікованих в національних і міжнародних журналах. У Рівненській області внутрішньоутробний вплив інкорпорованих радіонуклідів статистично значуще вищий в поліських районах, ніж за межами Полісся. **Найбільш часті порушеннями розвитку - це ВВР центральної нервової системи та ранніх стадій розвитку шлунково-кишкового тракту.** Зареєстрована популяційна частота **spina bifida** (розщилини хребта) та **мікроцефалії** (зменшення розмірів голови) в поліських районах Рівненської області є **найвищою в Європі**. Наскільки ці спостереження відображають синергійний тератогенний вплив іонізуючої радіації та алкоголю ще належить підтвердити. Зниження із часом рівнів інкорпорованих радіонуклідів серед вагітних відбувалося одночасно зі зменшенням частоти ВВР, що спостерігалось лише в поліських районах. Причому **зниження цих показників впродовж 2010-2019 років** узгоджується з 30-річним періодом напіврозпаду радіонуклідів Cs-137 та Sr-90, що потрапили внаслідок Чорнобильської аварії. Проте відсоток вагітних жінок з рівнями інкорпорованого Cs-137, що перевищують 100 Бк/кг, є значним і становить тератогенний, мутагенний та онкогенний ризик. Причому при вимірюванні накопичення в тілі Cs-137 не враховувався Sr-90 та інші інкорпоровані радіонукліди.

Подальші дослідження ВВР та постійного впливу іонізуючої радіації під час внутрішньоутробного розвитку дітей у Рівненському Поліссі є необхідними. Також рекомендовані заходи із **запобігання споживання забруднених радіонуклідами продуктів харчування і води вагітними жінками та дітьми.** Важливим є доступ до превентивної та ранньої медичної допомоги, а також стратегій первинної профілактики ВВР і запобігання рекурентним випадкам ВВР. Крім того, наявні частоти вад нервової трубки, які є найвищими в Європі, можна значно знизити (щонайменше на 50%) шляхом впровадження ефективної програми збагачення борошна фолієвою кислотою, яка, до певної міри, не потребує додаткового законодавства, хоча законодавчі ініціативи були подані, але їх розгляд було відкладено.

Незабаром буде подано до друку нову статтю, в якій підведено підсумки наукового аналізу ВВР за 2000-2019 рр. З вже опублікованими статтями **ви можете ознайомитись**, відвідавши веб-сторінку ОМНІ-мережі (<https://ukraineomni.org/articles-ukr/>). Копії статей Ви можете отримати, звернувшись за адресою: omninetukr@gmail.com

- W. Wartecki, L Yevtushok, N Zymak-Zakutnia, B Wang, Z Sosyniuk, S Lapchenko, and H H. Hobart. Blastopathies and microcephaly in a Chernobyl impacted region of Ukraine. -Congenital Anomalies 2014; 54, 125-149.
- Wartecki W. Chernobyl radiation-congenital anomalies: A persisting dilemma. Congenit Anom (Kyoto). 2021;61: 9-13. doi:10.1111/cga.1238